

INGEZONDEN

EEN OUDERWETS CONFLICT

In zijn gemakkelijke bijdrage onder bovenstaande titel (*N. T. v. G.*, 28 Juli 1951, bl. 2195) vestigt collega M. E. KULSDOM weer eens onze aandacht op de — evenmin als tegenwoordig rooskleurige — medische toestanden in de tijd, dat het leger van ziekten en kwalen bestreden werd door *Medicinae Doctores* niet alleen, maar naast dezen ook apothekers, chirurgijns en barbiers optrokken onder de banier van AEscULAPIUS. Dat, bij een geneeskundige verzorging door zo heterogene bedienaren, de pais en vree en het decorum van het nobile officium niet zelden schade leden, ligt voor de hand. Die onderlinge afgunst en naijver vallen onder andere te beluisteren in een gezegde uit die tijd: „Il y a grande distance du pouls au cul”, waarin de superioriteit van de polsvolende medicus boven de clysterende of lavementen zettende apotheker duidelijk tot uiting komt, terwijl de barbiers en chirurgijns, nog over één kam geschoren, door GUI PATIN niet erg vleierend als gelaarsde knechts en deugnieten (*laquais bottés, méchants coquins*) werden aangeduid.

Het valt ons, medici, die Sint LUCAS tot patroon hebben, maar toch, in stilte, een zekere verering voor de heilige THOMAS voelen, niet gemakkelijk, alles te geloven, wat in dit verband in oude folianten te lezen staat.

In een komische beschrijving van zo'n deftig-ouderwetse apotheker wordt deze afgebeeld, te paard zijn zieken bezoekend, met als „*insignia distinctiva*”, aan zijn zadelknop bengelend bezoevend, met als „*un pot de chambre*”, welke, als hij niet van zilver was, toch op zijn minst in koper was uitgevoerd. De toediening van zo'n clyisma — met diverse bedoelingen ¹⁾ en onder zeer uiteenlopende benamingen ²⁾ — deed de lijder — al naar gelang van de wijze waarop deze delicate ingreep werd toegepast — denken aan „*une légère et bienfaisante rosée*”, dan wel aan „*une pluie battante dans l'intestin*” ³⁾.

Hoe groot het aandeel was van de „*purgatio corporis*” — naast aderlaten — blijkt ook uit de spreuk: „Geestelijken purgeren het geweten, dokters het lichaam, advocaten de beurs”. En dat die lavementen een routinemiddel waren geworden, valt ook op te maken uit een klucht, waarin bij de medische behandeling van een jonge echtgenoot en een oude monnik, door de verstrooide ambtsbroeder een verwisseling plaats vond van clyisma en canthariden.

Toch is er in ons beroep wel het een en ander gewijzigd sinds de dagen dat een dokter met zelfrespect een lange baard droeg, benevens de punthoed der sterrenwichelaars. En ook de uitspraak van MAURICEAU, de beroemde verloskundige, is wel niet meer van kracht, als hij zegt dat een heelmeeester die verlossingen doet, er onproper en minder gesoigneerd (*malpropre ou fort négligé*) moet uitzien, met een lange, vieze baard (*une longue barbe sale*), om aldus jalouzie te voorkomen bij de echtgenoten der vrouwtjes, die hij in haar uur bijstaat.

Maar net als nu, gold ook toen voor de patiënten: De beste dokter is de eigen dokter (*Le meilleur médecin est celui qu'on a*), of met andere woorden: Over dokters, juist als over smaak, valt niet te twisten: *Des goûts et des docteurs il ne faut pas discuter*.

Rotterdam, 4 Augustus 1951

A. G. J. HERMANS

¹⁾ Behalve ter genezing van alle mogelijke aandoeningen werd een clyisma, waarin vergif verborgen was, wel toegepast om iemand naar de andere wereld te helpen. De spuit zelf deed ook dienst bij het blussen van binnenbrandjes en het opblazen van lederen zakken en speelballen.

²⁾ Men vergelijk de termen: *clysmata reparantia, emollientia, temperantia, insinuantia, detergentia, carminativa, refrigerantia, calorifacientia, roborantia, emundantia, evacuantia* enz. enz.

³⁾ Ruwe manipulaties bij de hantering van de clysterspuit gaven het aanzijn aan een speciale angst, de zogenaamde *clysterophobie*.